“Siarad sydd ei angen i ni ei wneud a dysgaf y cyfan gennyt ti”

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cyfnodau Datblygiad Iaith a Lleferydd

www.llyw.cymru

Oed	Gwrando a sylwi	Dealltwriaeth	Synau llefaru a siarad	Sgiliau Cymdeithasol
Hyd at 3 mis	• Troi tuag at synau cyfarwydd • Cael ei ddychryn gan synau uchel	• Adnabod llais y rhieni • Lleisiau cyfarwydd, cyfeillgar yn aml yn ei dawelu	• Crïo'n aml yn enwedig pan fo'n anhapus neu'n anghyfforddus • Gwneud synau gyda'r llais e.e. Cŵian a gyrglan	• Syllu ar wynebau a chopïo symudiadau'r wyneb e.e. rhoi tafod allan • Gwneud cyswllt llygaid â phobl am gyfnodau gweddol hir
3 – 6 mis	• Gwylio'r wyneb pan fo rhywun yn siarad	• Yn cyffroi wrth glywed sŵn lleisiau'n agosáu	• Gwneud synau gyda'r llais er mwyn cael sylw • Pan fo rhywun yn siarad â'r babi, mae'n ateb drwy greu synau • Chwerthin wrth chwarae • Parablu i'w hun	• Synhwyro emosiynau gwahanol yn llais y rhieni ac o bosib yn ymateb yn wahanol, e.e. gwenu, tawelu neu chwerthin • Crïo mewn ffyrdd gwahanol i fynegi anghenion gwahanol
6 – 12 mis	• Llwyddo i ddod o hyd i'r sawl sy'n siarad • Canolbwyntio ar synau gwahanol e.e. ffôn, cloch y drws.	• Deall geiriau a ddefnyddir yn aml e.e. 'wedi gorffen' 'na' a 'ta-ta' • Stopio ac edrych wrth iddo glywed ei enw • Deall cyfarwyddiadau syml pan fo ystumiau a chyd-destun ynghlwm wrth y cyfarwyddiadau hynny	• Defnyddio synau llefaru (parablu) i gyfathrebu ag oedolion; yn gwneud synau tebyg i 'ba-ba' 'na-na' 'ga-ga' • Yn stopio parablu wrth glywed llais oedolyn cyfarwydd • Defnyddio ystumiau fel chwifio dwylo a phwyntio bys i'w helpu i gyfathrebu • Dechrau defnyddio geiriau unigol pan yw oddeutu 12 mis e.e. 'Mamam' 'dada'	• Mwynhau hwiangerddi a chaneuon gyda symudiadau • Ceisio copïo lleferydd a symudiadau gwefusau oedolion • Cymryd ei dro mewn sgwrs (wrth barablu)
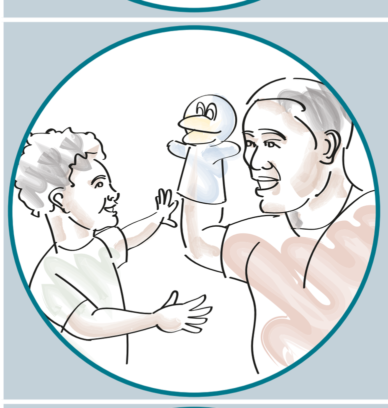 12 – 15 mis	• Mwynhau cerddoriaeth a chanu • Mwynhau teganau/gwrthrychau sy'n gwneud sŵn	• Deall geiriau unigol o fewn eu cyd-destun, e.e. Cwpan, llaeth, dadi • Deall mwy o eiriau nag y mae'n gallu eu dweud • Deall cyfarwyddiadau syml e.e.'cusan i mami' 'rho fe i dadi' 'stop'	• Dweud tua 10 gair unigol, er efallai nad yw'r rhain yn glir • Ymestyn neu'n pwyntio at rywbeth sydd ei eisiau arno wrth wneud synau llefaru	• Hoffi bod yng nghwmni oedolion sy'n gyfarwydd iddo • Hoffi gwylio oedolion am gyfnodau byr
15 – 18 mis	• Gwrando ac ymateb i wybodaeth/cyfarwyddiadau syml e.e. 'Ben, gwisga dy esgidie' 'Mohammed, rho fe i Dadi'	• Deall amrywiaeth eang o eiriau unigol ac weithiau rhai ymadroddion dau air e.e. 'rho fe ' 'Gwisga esgidie' • Adnabod gwrthrychau a lluniau mewn llyfrau ac yn pwyntio atynt os oes rhywun yn gofyn iddo wneud • Pan fo oedolyn yn gofyn am wrthrych sydd ag enw cyfarwydd, mae'n ei roi i'r oedolyn, e.e. Cot, car, afal, llyfr	• Parhau i barablu ond mae'n defnyddio o leiaf 20 o eiriau unigol yn gywir, er efallai nad yw'r geiriau'n glir • Copïo ystumiau a geiriau sy'n cael eu defnyddio gan oedolion • Wrth chwarae, mae'n parablu'n barhaus ac yn defnyddio geiriau unigol • Defnyddio goslef, traw ac yn amrywio uchder y llais wrth 'siarad'	• Chwarae dychmygol syml • Chwarae ar ei ben ei hun, er ei fod yn hoffi bod yn agos at oedolion cyfarwydd • Er ei fod yn fwy annibynnol, mae'n fwy hapus wrth ymyl oedolyn
18 mis i 2 oed	• Canolbwyntio ar weithgaredd o'i ddewis ar ei ben ei hun ond mae'n ei chael yn anodd gwrando ar gyfarwyddiadau gan oedolyn • Mae defnyddio enw'r plentyn yn dechrau ei helpu i wneud yr hyn y mae oedolyn yn gofyn iddo'i wneud e.e. 'Sara,byt dy frechdanau' 'Ali, gwisga dy got'	• Mae'r ddealltwriaeth o eiriau unigol yn datblygu'n gyflym yn ystod y cyfnod hwn, mae'n deall rhwng 200 a 500 gair • Deall cyfarwyddiadau syml e.e. 'Cer i ôl esgidie Mami' 'Cer i ôl teganau' 'Dwed wrth Dad fod bwyd yn barod'	• Defnyddio hyd at 50 o eiriau • Dechrau rhoi dau neu dri gair gyda'i gilydd • Gofyn cwestiynau yn aml e.e. enwau pobl a gwrthrychau • Defnyddio synau llefaru p, b, m, w	• Datblygu chwarae dychmygol gyda theganau, e.e. bwydo doli, gyrru car • Teimlo'n rhwystredig pan nad yw'n gallu cyfleu ei hun, gall hyn achosi iddo strancio • Copïo iaith corff oedolion gan gynnwys pwyntio, ystum ac edrychiad
2 – 3 oed	• Dechrau mynegi diddordeb mewn sgyrsiau ond pethau eraill yn dwyn ei sylw • Gwrando ar sgyrsiau sy'n cyfeirio ato, ond mae'n ei chael yn anodd heb gliwiau e.e. 'stopia a gwranda'	• Dod i ddeall cysyniadau syml gan gynnwys yn/ar/o dan/mawr/bach • Deall brawddegau fel 'rho'r tedi yn y bocs' • Deall cwestiynau syml sy'n defnyddio 'pwy' a 'beth' ond ddim 'pam' • Deall stori syml pan fo lluniau ar gael i gefnogi'r stori	• Defnyddio 300 o eiriau gan gynnwys iaith ddisgrifiadol, defnydd o amser, lle a phwrpas • Cysylltu pedwar neu bump gair gyda'i gilydd • O bosibl yn siarad ag atal dweud pan fo'n ystyried beth i'w ddweud • Gallu defnyddio rhagenwau (fi, fe, hi), geiriau lluosog ac arddodiaid (yn, ar, o dan) • Cael trafferth dweud r, th, si, dd, ts, ng, ch, ll	• Cynnal sgwrs ond yn neidio o un pwnc i'r llall • Ymddiddori yn yr hyn mae pobl eraill yn ei chwarae ac yn ymuno â nhw • Mynegi emosiynau tuag at oedolion a chyfoedion gan ddefnyddio geiriau yn hytrach nag ystumiau yn unig
3 – 4 oed	• Mwynhau gwrando ar straeon • Dal yn ei chael yn anodd gwneud mwy nag un peth ar y tro, felly ddim yn gallu gwrando'n rhwydd ar siaradwr tra'n gwneud rhywbeth arall. Rhaid iddo ganolbwyntio ar y dasg a'r siaradwr ar wahân	• Deall cwestiynau neu gyfarwyddiadau ac iddynt ddwy ran e.e. 'cer i ôl dy siwmper a cher i sefyll wrth y drws' • Deall cwestiynau sy'n holi 'pam' • Yn nes at bedair oed, yn ymwybodol o amser mewn perthynas â'r gorffennol, y presennol a'r dyfodol e.e. 'heddiw mae'n heulog, ddoe roedd hi'n bwrw glaw, tybed beth fydd y tywydd yfory?'	• Defnyddio brawddegau sy'n cynnwys pedwar i chwe gair e.e. fi eisie chwarae â'r car; beth yw hwnna? • Defnyddio ffurfiau'r gorffennol a'r dyfodol • O bosibl yn parhau i gael problemau gyda geiriau afreolaidd e.e dethes i, ethes i, rhedeges i • Gallu cofio straeon hir ac yn mwynhau eu hadrodd ac yn hoffi canu caneuon • Yn cael problem wrth dweud r , th, si, ts, ng, ch, ll	• Deall cymryd tro ynghyd â deall bod angen rhannu gydag oedolion a chyfoedion • Dechrau sgyrsiau • Mwynhau chwarae gyda chyfoedion • Yn gallu dadlau gydag oedolion a chyfoedion os yw'n anghytuno – defnyddio geiriau yn hytrach na gweithredoedd yn unig
4 – 5 oed	• Mae sgiliau canolbwyntio nawr yn fwy hyblyg – gall ddeall cyfarwyddiadau llafar sy'n berthnasol i dasg gan edrych ar y siaradwr heb roi'r gorau i'r dasg y mae'n ei wneud	• Gallu dilyn straeon syml heb luniau • Deall cyfarwyddiadau sy'n cynnwys trefn amser e.e. 'yn gyntaf, wedyn, yn olaf' • Yn deall ansoddeiriau e.e. 'meddal, caled, llyfn' • Yn ymwybodol o hiwmor mwy cymhleth, yn chwerthin ar jôcs	• Defnyddio brawddegau sydd wedi'u ffurfio'n gywir ond mae'n bosibl y bydd rhai camgymeriadau gramadegol yn parhau o hyd e.e. wnes i chwarae gyda Ben amser cinio • Oedolion a chyfoedion yn ei ddeall yn rhwydd, dim ond ychydig o broblemau llefaru er enghraifft 'th', 'r' 'll' a chyfuniadau o dair cytsain ee 'sgriblo' • Yn aml yn gofyn beth yw ystyr geiriau anghyfarwydd ac o bosibl yn eu defnyddio ar hap	• Dewis ei ffrindiau ei hun • Ar y cyfan yn cydweithio gyda'i ffrindiau • Yn gallu cynllunio gweithgareddau ar gyfer adeiladu pethau a gweithgareddau chwarae rôl • Cynnal sgyrsiau hirach a chymryd tro i sgwrsio • Yn defnyddio iaith i gasglu gwybodaeth, i negodi, i drafod teimladau/syniadau ac i fynegi barn

Cyfieithiad yw'r poster hwn. Cafodd y gwreiddiol ei gynhyrchu gan I CAN, yr elusen gyfathrebu i blant www.ican.org.uk

OGL © Hawlfraint y Goron 2015 WG26886